

УДК 378.316.77

**ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
З МЕТОЮ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ**

Шведова Я.В.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

**ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ**

Шведова Я.В.

У статті подається аналіз використання активних методів навчання з метою особистісно-професійного розвитку студентів. Окреслюються наукові підходи до взаємозв'язку професійного та особистісного розвитку людини. Розглядається призначення та завдання активних методів навчання з точки зору особистісно-професійного розвитку майбутнього фахівця.

Ключові слова: активні методи навчання, особистісно-професійний розвиток, особистість, студент.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ
С ЦЕЛЬЮ ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ**

Шведова Я.В.

В статье анализируется использование активных методов обучения с целью личностно-профессионального развития студентов. Очерчиваются научные подходы касательно взаимодействия профессионального и личностного развития человека. Рассматриваются предназначение и задачи активных методов обучения с точки зрения личностно-профессионального развития будущего специалиста.

Ключевые слова: активные методы обучения, личностно- профессиональное развитие, личность, студент.

THE USE OF ACTIVE LEARNING TO PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS

Shvedova Ya. V.

The article examines the use of active learning to personal and professional development of students. Outlines scientific approaches concerning the interaction between professional and personal development of people. We consider the purpose and goals of active learning methods in terms of personal and professional development of future specialists.

Key words: active methods of learning, personal and professional development, personality, student.

Навчання у ВНЗ вимагає від майбутнього фахівця як професійно значущих знань, так і особистісних творчих здібностей. Сучасний фахівець повинен володіти низкою знань та вміти їх застосовувати у практичній діяльності. Підготовка фахівця такого типу вимагає створення певних умов. Однією з таких умов є використання активних методів навчання.

Метою статті є аналіз використання активних методів навчання для активізації особистісно-професійного розвитку студентів.

Період навчання у вищому навчальному закладі для молодої людини є певним етапом особистісного розвитку і самоствердження, етапом, в якому майбутній фахівець готується до висококваліфікованого виконання функцій спеціаліста у певному професійному напрямку. Цей етап характеризується кількісними та якісними змінами, що забезпечують успішне функціонування людини як суб'єкта праці. На протязі цього періоду відбувається низка процесів:

- цілеспрямоване засвоєння знань, практичних навичок та умінь, образів виконання рухів, дії, діяльності у вибраній професійній діяльності;
- формування ціннісних уявлень про конкретну професійну спільноту;
- розвиток та наповнення предметним змістом майбутньої професійної активності;

- формування професійної придатності до навчання й до реальної практичної роботи тощо [2, с. 45].

Етап професійної підготовки є провідним чинником розвитку особистості як суб'єкта діяльності і співпадає з другим періодом юнацтва або першим періодом дорослості, який відрізняється складністю становлення особистісних рис (Б.Г. Анан'єв, І.С. Кон, В.Т. Лісовський та ін.).

Найвідоміші вітчизняні концепції професійного розвитку та психології професіоналізму (О.О. Бодальов, Є.О. Клімов, Н.В. Кузьміна, О.К. Маркова, Л.М. Мітіна, В.О. Моляко, Н.А. Побірченко, Н.І. Пов'якель, О.О. Реан, А.В. Фурман, В.Д. Шадріков та ін.) переконливо доводять, що як особистість загалом, так і її пізнавальні процеси формуються саме у процесі професійного розвитку, здійснення професійної діяльності, розв'язання специфічних професійних завдань. За даними досліджень сучасних психологів (Н.Е. Касаткіна, В.А. Поляков, С.Н. Чистякова та ін.), існує нерозривний зв'язок між професійним розвитком і онтогенетичним розвитком особистості, а також її професійним самовизначенням. Особистісний розвиток є невіддільним від професійного – в основі кожного лежить принцип саморозвитку, що детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного втілення, що призводить до вищої форми життєдіяльності – творчої самореалізації, і у підсумку – життєтворчості [5].

Основне призначення активних методів як раз і полягає в тому, що вони наближають навчання до професійної діяльності, сприяють особистісно-професійному розвитку студента.

Науковці розглядають активні методи навчання як засоби активізації учбово-пізнавальної діяльності студентів, що сприяють активній розумовій та практичній діяльності в процесі оволодіння матеріалом. В основі активних методів навчання лежить діалогічна взаємодія викладача і студентів.

Вагому роль у становленні та розвитку активних методів навчання відіграли праці Н. Бірштейна, Т. Тимофіївського, Р. Жукова, В. Буркова, О. Смолкіна, О. Вербицького тощо [4] Так, О. Матюшкін у своїх працях обґрунтував необхідність використання активних методів в усіх

видах учбової роботи студентів, запровадив поняття діалогічного проблемного навчання, яке найбільш повно відображає сутність процесів сумісної діяльності викладача та студентів, їхній взаємній активності у рамках «суб'єкт-суб'єктних» відношень [3].

До активних методів навчання науковці відносять імітаційні, тобто такі форми проведення занять, в яких учбово-пізнавальна діяльність побудована на імітуванні професійної діяльності (ділові, рольові ігри, аналіз конкретних ситуації, аналіз прикладів, вирішення ситуаційних завдань тощо). Такі науковці як О. Жукова, Л. Полак, І. Молоцька, Н. Кларін та ін. вважають, що в ігрових умовах розвиваються ділові якості майбутніх фахівців та формується професійна компетентність. Усі інші відносять до неімітаційних (проблемні лекції, проблемні практичні заняття, семінари та дискусії, курсові та дипломні проекти, практика, стажування, конференції тощо) [3, 4]. Усі вони орієнтовані на самостійну роботу, проблемність, проте у них відсутня імітація реальних обставин в умовній ситуації.

Активні методи навчання – це методи, що дозволяють активізувати навчальний процес, сприяти творчій участі в ньому. Завданням активних методів навчання є забезпечення розвитку та саморозвитку особистості студента на основ виявлення його індивідуальних особливостей та здібностей. АМН дозволяють розвивати мислення студентів; сприяють їхньому включенню у рішення проблем, максимально наближених до професійних; вони не тільки розширюють і поглиблюють професійні знання, але й одночасно розвивають практичні уміння та навички. Мета активних методів – засвоєння знань, умінь, навичок, шляхом включення усіх психічних процесів (мова, пам'ять, уява тощо). АМН: створюють умови для формування та закріплення професійних знань, умінь, навичок у студентів; створюють необхідні умови для розвитку умінь самостійно мислити, орієнтуватися у новій ситуації, знаходити власні підходи у рішенні проблем, встановлювати ділові контакти, що визначає професійні якості майбутнього фахівця; сприяють значному впливу на підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності, озброюють студентів основними знаннями, формують професійні уміння та навички, оскільки для практики необхідна теорія, а для теорії практика, сприяють розвитку творчих здібностей студентів, усної мови, уміння

формулювати та висловлювати свою точку зору, активізують мислення; припускають використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на викладення готових знань та їхнє відтворення, а на їхнє самостійне оволодіння у процесі активної пізнавальної діяльності. Активні методи навчання – це навчання діяльністю.

Так, рольова гра, моделювання ситуацій, мозковий штурм, групова дискусія, обговорення, вирішення проблемних питань, робота в парах, малих групах, сприяють цілісному включенню студентів в освітній процес та забезпечують успішне входження в майбутню професію. Вони ставлять студента в ситуацію реальних дій, змушують мислити предметно, досягати відчутного результату. Загалом інтерактивні методи сприяють організації та розгортанню суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу, забезпечують їх власну активність.

Особистісно-професійний розвиток студентів особливо ефективно відбувається при розв'язанні завдань, для яких характерний дефіцит інформації, способів вирішення, інтерпретацій, пояснень, оцінки та пошуку смислу одержаного результату. Власне особистісним процесом є не засвоєння знання як такого, а виокремлення із масиву інформації власного, особистісного знання; не засвоєння запропонованої кимось оцінки, а побудова власного оцінювального судження; не виконання заданої діяльності, а вироблення її індивідуального стилю, способу самовираження через цю діяльність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. – Ростов н/Д, 1996. – 512 с.
2. Зеер Э.Ф. Психология профессионального образования: Учебн. пособие. – Москва-Воронеж, 2003. – 408 с.
3. Матюшкин А.М. Активные методы психологии высшей школы / А.М. Матюшкин. – М.: 1977.
4. Смолкин А.М. Методы активного обучения / А.М. Смолкин – М.: Высшая школа, 1991.
5. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С.28-38.